

Musobaqa o'tkazish tizimlari

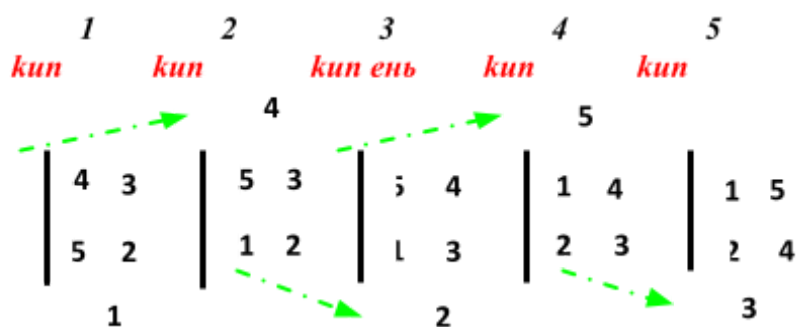
Musobaqa o'tkazishda asosan uchta tizim – aylanma tizim, chiqib ketish tizimi va aralash tizim qo'llaniladi. Boshqa hamma tizimlar shunga asoslangan bo'ladi.

Aylanma tizim

Musobaqa o'yinlarini aylanma tizim bo'yicha o'tkazish uchun jamoalar bir-birlari bilan bir marotaba uchrashishlari kerak. Agar musobaqa bir davrada o'tkazilsa, bir marta uchrashishadi. Eng to'g'ri yo'l – musobaqani ikki davrada o'tkazishdir. Aylanma tizim bo'yicha musobaqada uchrashganlarning hamma o'rinlari belgilanadi. Eng ko'p ochko to'plagan jamoa g'olib hisoblanadi. Davra tizimini o'tkazish tartibi, musobaqaga qatnashuvchi jamoa tartib raqamlari qur'a o'tkazilgandan so'ng belgilanadi. Jamoa raqamlari belgilangandan so'ng shu raqamlarga asoslanib o'yin jadvali tuziladi.

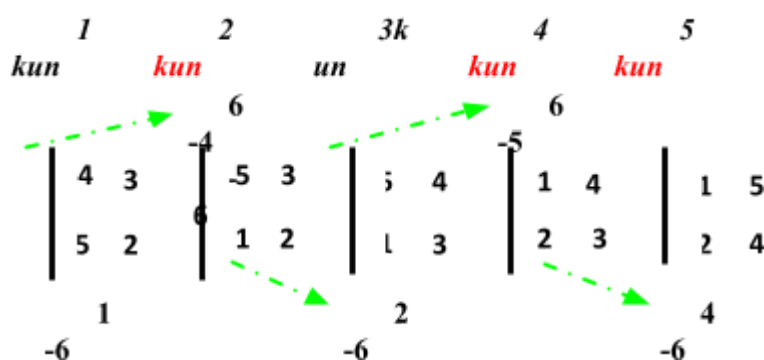
Taqvimning tuzilishi musobaqaga qatnashuvchi jamoalar soniga bog'liq. Bunda, agar musobaqada qatnashuvchi jamoalar soni toq bo'lsa, nechta jamoa bo'lsa shuncha ustuncha chiziladi (masalan, 5ta jamoa bo'lsa 5ta ustun, 7ta jamoa bo'lsa 7ta ustun). Agarda musobaqada qatnashuvchi jamoalar soni juft bo'lsa, u holda musobaqada qatnashuvchi jamoalar sonidan bitta kam ustuncha chiziladi (masalan, 6ta jamoa bo'lsa 5ta ustun, 8ta jamoa bo'lsa 7ta ustun). Musobaqaning aylanma tizimida taqvim jadval tuzishdagi har bitta ustun (vertikal chiziq) bu musobaqaning bir kunini bildiradi. Musobaqada qatna-shuvchi jamoalar soni juft bo'lganda musobaqalar bir kun kam o'tkaziladi.

Musobaqa taqvim jadvalini tuzishda birinchi ustunning tagiga 1 raqami qo'yiladi, bitta ustun o'tkazilib, uchinchi ustun tagiga 2 raqami qo'yiladi. Shu tariqa oxirgi ustungacha raqamlar ketma-ketlikda qo'yiladi. Ustunlar tuga-ganida qolgan raqamlar, chapdan o'ngga yo'nalishda raqam qo'yilmagan ustunchalarning yuqorisiga ketma-ketlikda qo'yiladi (rasmga qaralsin). 1-ustundagi ustunning o'ng tarafidan soat stryelkasiga qarshi aylantirib ustun-larning tagida yozilgan raqamlar ketma-ketlikda yoziladi. Pastdagi raqamlar ketma-ketlikda yozib bo'lingandan so'ng, ustunning chap tarafiga o'tiladi va yuqoridan pastga qarab ustunlarning yuqorisida yozilgan raqamlar ketma-ketlikda yoziladi (1-jadval, 1-ustun).

Shu tariqa qolgan ustunlar ham soat strelkasiga qarshi yoʻnalishda yozib chiqiladi.

Musobaqada ishtirok etuvchi jamoalarning umumiy soni toq boʻlsa, u holda ustunlarning ustidagi va tagidagi raqamlar shu kungi oʻyinda ishtirok etmaydigan jamoalarni koʻrsatadi. Agarda musobaqada qatnashuvchi jamoalar soni juft boʻlsa, u holda oʻyinining taqvim kuni jadvalini tuzishda ustun-chalarning ustidagi va tagidagi raqamlar (vertikal chiziqlarning usti va tagidagi) oldiga oxirgi raqam yoziladi (masalan, 6ta jamoa musobaqada ishtirok etayotgan boʻlsa, u holda birinchi ustundagi 1raqamidan keyin 6 raqami yoziladi).

Musobaqalarni aylanma tizimda oʻtkazishning ijobiy tomoni shundaki, bunda qatnashuvchi jamoalar orasidan eng kuchli jamoa aniqlanadi. Bu tizimda kuchli jamoa tasodif tufayli yutqazib qoʻysa ham, qolgan oʻyinlarda oʻzini koʻrsatib, gʻolib boʻlish imkoniyati saqlanib qoladi.

Salbiy tomoni shundaki, bu tizimda musobaqa gʻolibini aniqlashga koʻp vaqt va mablagʻ ketadi.

Yutqazgandan soʻng oʻyindan chiqib ketish tizimi

Bu tizim odatda, qatnashadigan jamoalar soni koʻp boʻlsa, oz muhlat ichida musobaqani oʻtkazish uchun qoʻllaniladi.

Yutqazgan jamoalar musobaqani davom ettirmaydi. Musobaqa taqvimi-ning jadvalini (setkasini) tuzish uchun musobaqaga qatnashuvchi jamoalarning sonini aniqlab, soʻng qurʼa tashlash oʻtkaziladi. Qurʼa tashlash oʻtkazilgandan soʻng tushgan raqamlar tartib bilan yoziladi. Shunday qilib,

uchrashadigan jamoalar qur'a tashlash orqali ma'lum bo'ladi. Jamoalar soniga binoan jadval tuziladi.

Agar jamoalar soni 2ning qaysidir darajasiga teng bo'lsa:

($2^2=4$; $2^3=8$; $2^4=16$; $2^5=32$ va hokazo), bunday hollarda hamma jamoalar uchrashuvini birinchi davradan boshlaydilar. Agar qatnashuvchi jamoalar soni 2^n darajasiga teng bo'lmasa, u holda ikkinchi davraga qolgan jamoalar soni formula orqali aniqlanadi.

Demak, jamoalarning bir qismi birinchi kundan, ikkinchi qismi ikkinchi kundan boshlab uchrashadilar. Birinchi va ikkinchi kundan uchrashuvchi jamoalar sonini aniqlash uchun quyidagi formulalardan foydalaniladi:

$$K_1 = (M - 2^n) * 2, K_2 = (M - K_1) : 2$$

K_1 —musobaqaning birinchi kundan o'ynaydigan jamoalar soni;

K_2 — musobaqaning birinchi kuni dam olib, ikkinchi kundan o'ynaydigan jamoalar soni;

M – musobaqaga qatnashuvchi umumiy jamoalar soni;

2^n – musobaqada qatnashuvchi jamoalar soniga eng yaqin 2 sonining darajasi (daraja musobaqada qatnashuvchi jamoalar sonidan ko'p bo'lishi mumkin emas). Masalan, o'yinga qatnashuvchi jamoalar soni 22. Shu songa setka tuzish kerak. Buning uchun 22 ga eng yaqin 2^n darajasi olinadi. Bu son $2^4=16$ bo'ladi. So'ng formula asosida 22 dan 2 ning darajasi ayiriladi va 2 ga ko'paytiriladi. $K_1=(22-16)*2=12$

Formula asosida aniqlangan son musobaqaning birinchi kundan boshlab o'ynaydigan jamoalar soni bo'lib, o'yinning ikkinchi kundan musobaqaga qo'shiladigan jamoalarni aniqlash uchun ikkinchi formuladan foydalanamiz. Bunda musobaqada qatnashuvchi umumiy jamoalar sonidan musobaqaning 1-kunidan boshlab o'ynaydigan jamoalar ayriladi, ayrilish natijasida chiqqan son musobaqaning 1-kuni dam oladigan jamoalar bo'lib, uni 2 ga bo'lish natijasida aynan qaysi jamoalar dam olishi aniqlanadi. Dam oluvchi jamoalar taqvim jadvalining (setka) tepa va pastidagi raqamlardan olinadi.

$$K_2 = (22 - 12) : 2 = 5$$

Agar musobaqada qatnashuvchi jamoalar soni toq bo'lsa, dam oladigan jamoalar pastdan bittaga ko'proq bo'ladi (jadvalga qarang).

Maktablar №	Qur'a	1-chi kun	2-chi kun	3-chi kun	4-chi kun	5-chi kun
16-maktab	1		16	16	16	16
119-maktab	2		119			
191-maktab	3		191	119	16	16
134-maktab	4		134			
224-maktab	5		224	11	28	16
242-maktab	6	242	11			
11-maktab	7	11			28	16
28-maktab	8	28	28			
233-maktab	9	233		28	28	
298-maktab	10	298				
196-maktab	11	196	196	185	185	
1-maktab	12					196
22-maktab	13	1	1	1	185	
111-maktab	14	46				
234-maktab	15	111	111	185	185	
249-maktab	16	234				
326-maktab	17	249	249	185	185	
185-maktab	18	326				
219-maktab	19		219	46	46	
46-maktab	20		46			
159-maktab	21		159	159	159	
sexriyo-maktab	22		sexriyë			

golib

I-o'rin maktab II -o'rin maktab III -o'rin maktab Bosh hakam Bosh kotib Sh.F.Tulaganov I.O'Parniyeva

Yutkazgandan so'ng chiqib ketish tizimining ijobiy tarafi shundan iboratki, musobaqaga qatnashuvchi jamoalar sonini ko'p bo'lsa ham qisqa vaqt ichida g'oliblar aniqlanadi.

Bu tizimning salbiy tarafi esa, uchrashuvchi jamoalar juftida tasodif tufayli yutkazib qo'ysa, bu jamoa musobaqani tark etadi. Buning natijasida finalga kuchsiz jamoa chiqadi.

Bu tizimda, odatda, birinchi uch o'rin aniqlanadi.

1-o'rin – finalg'olibi.

2-o'rin – finalda mag'lubiyatga uchragan jamoa.

3-o'rin – yarimfinalda mag'lubiyatga uchragan jamoalar uchrashuvi g'olibi.

Aralash tizim

Musobaqa o'tkazishning "aralash" tizimi ikki bosqichdan iborat bo'lib, ular – aylanmava chiqib ketish tizimlaridir. Bunda musobaqaning boshida jamoalar aylanma tizimda musobaqalashadilar va ikkinchi bosqichga o'tgan jamoalar chiqib ketish tizimida musobaqani davom ettiradilar. Musobaqa-lashuvning bu tizimi bir tomondan tasodif "faktorining" ta'sirini yo'qotsa, ikkinchidan jamoalar soni ko'p bo'lganda musobaqani oz muddatda o'tkazishni ta'minlaydi. Aralash tizimni qo'llashda: birinchi davrada jamoalar aylanma tizimda musobaqalashadilar (16 ta jamoa A, B, C, D guruhlariga bo'linadi, har bir guruhda 4 tadan jamoa. Har bir guruhdan eng ko'p ochko yig'gan ikkitadan jamoa keyingi bosqichga chiqadi). Ikkinchi bosqichda jamoalar chiqib ketish tizimi bo'yicha musobaqalashadilar (A guruhda 1-o'rinni olgan jamoa C guruhida 2-o'rinni olgan jamoa bilan o'ynaydi, C guruhida 1-o'rinni olgan jamoa, A guruhda 2-o'rinni olgan jamoa bilan kuch sinashadi, B guruhda 1-o'rinni olgan jamoa, D guruhida 2-o'rinni olgan jamoa bilan o'ynaydi, D guruhida 1-o'rinni olgan jamoa B guruhda 2-o'rinni olgan jamoa bilan kuch sinashadi. Uchrashuvlarda g'alaba qozongan ikki jamoa finalda kuch sinashadi, yutqazgan jamoalar esa 3-4 o'rinlarga kuch sinashadilar).

I bosqich (aylanma)

A Guruhi

- 1 – III o‘rin
- 2 – I o‘rin
- 3 – IV o‘rin
- 4 – II o‘rin

B Guruhi

- 1 – I o‘rin
- 2 – III o‘rin
- 3 – II o‘rin
- 4 – IV o‘rin

C Guruhi

- 1 – II o‘rin
- 2 – III o‘rin
- 3 – I o‘rin
- 4 – IV o‘rin

D Guruhi

- 1 – IV o‘rin
- 2 – I o‘rin
- 3 – III o‘rin
- 4 – II o‘rin

II bosqich (chiqib ketish)

